

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету суспільних наук
Юрій ОСТАПЕЦЬ
_____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗВИТОК І СТАНОВЛЕННЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В ЗАКАРПАТТІ

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень вищої освіти
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	013 Початкова освіта
Освітня програма	Початкова освіта
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Розвиток і становлення початкової освіти в Закарпатті» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта освітньої програми Початкова освіта.

Розробник: Маляр Любов Василівна, доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

протокол № 12 від « 28 » червня 2023 р.

Завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

_____ /Ірина КОЗУБОВСЬКА/
(підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 8 від « 29 » червня 2023 р.

Голова науково-методичної комісії факультету суспільних наук

_____ /Олена ПОПАДИЧ/
✓ (підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

© Маляр Л.В., 2023 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1	1
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 4	1	1
	Лекції:	
	26	10
	Практичні (семінарські):	
	20	4
Вид підсумкового контролю: модульне контрольне оцінювання	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: залік	Самостійна робота:	
	74	106

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Розвиток і становлення початкової освіти в Закарпатті» є засвоєння студентами закономірностей історичного розвитку освіти та початкової школи регіону.

Завдання курсу:

- вивчення основних закономірностей та етапів розвитку шкільництва і педагогічної думки Закарпаття;
- усвідомлення соціально-економічних, суспільно-політичних, освітньо-організаційних передумов розвитку початкової школи Закарпаття;
- розуміння особливостей організації та змісту діяльності початкової школи Закарпаття;
- ознайомлення із поглядами та спадщиною найвидатніших закарпатських педагогів минулого.
- розширення педагогічного кругозору;
- ознайомлення з передовим педагогічним досвідом минулого з метою творчого використання у майбутній практичній діяльності;
- сприяння формуванню світоглядних позицій студентів, їх національної свідомості, національної гідності.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в професійно-педагогічній та науково-пошуковій діяльності у сфері початкової освіти. **(ІК)**

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 3. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК -6. Здатність працювати в полікультурному просторі.

СК-1. Здатність усвідомлювати концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування системи освіти, усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.

СК-7. Здатність створювати власний професійний імідж, самопрезентувати результати професійної діяльності, керувати власним життям і кар'єрою.

СК-9. Здатність критично оцінювати власну діяльність та професійну діяльність інших фахівців в галузі початкової освіти.

СК-10. Здатність до реалізації методик початкового навчання в освітньому процесі.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Початкова освіта», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Критично осмислювати та інтегрувати знання про концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування освіти (в тому числі початкової) в Україні у перебігу розв'язання складних задач у широких мультидисциплінарних контекстах.	ПРН 1
Створювати особисту методичну систему навчання здобувачів початкової освіти предметів початкової школи, адаптувати її до різних умов освітнього процесу.	ПРН 4
Відповідати критеріям академічної доброчесності у власній науково-пошуковій і педагогічній діяльності.	ПРН 8
Планувати, організувати і здійснювати наукові (експериментальні) дослідження у сфері початкової освіти; аналізувати, узагальнювати й презентувати результати дослідження; доводити власну наукову позицію.	ПРН 9

Ефективно працювати в полікультурному освітньому середовищі.	ПРН 11
Критично оцінювати результати професійної діяльності.	ПРН 12

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Розвиток і становлення початкової освіти в Закарпатті**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати основні закономірності та етапи розвитку шкільництва і педагогічної думки Закарпаття; усвідомлювати соціально-економічні, суспільно-політичні, освітньо-організаційні передумови розвитку початкової школи Закарпаття; знати особливості організації та змісту діяльності початкової школи Закарпаття; знати витоки історії педагогіки й процес її розвитку, що впливають на формування світогляду майбутніх фахівців; знати умови та шляхи розбудови національної системи освіти й виховання в незалежній Українській державі.	ПРН 1
Знати погляди та спадщину найвидатніших закарпатських педагогів минулого; вміти застосовувати кращі здобутки педагогічної мудрості українського й інших народів світу у своїй майбутній професійній діяльності.	ПРН 4
Здійснювати дослідження розвитку шкільництва та педагогічної думки Закарпаття на основі вивчення архівних документів, педагогічної періодики, мемуаристики, навчально-методичних матеріалів та праць педагогів минулого відповідно до критеріїв академічної доброчесності у власній науково-пошуковій та педагогічній діяльності	ПРН 8
Вміти критично сприймати та аналізувати різні педагогічні теорії, процеси та явища; вміти аналізувати політику Української держави щодо розвитку освіти в історичній ретроспективі; вміти робити історико-культурний порівняльний аналіз педагогічних поглядів та педагогічних ідей; вміти працювати з першоджерелами, конспектувати, аналізувати педагогічні праці.	ПРН 9
Розуміти суть акультурації як сучасного напрямку соціалізації учнів та важливої складової їх підготовки до спілкування в полікультурному просторі	ПРН 11
Бути готовим до систематичного підвищення своєї професійно-педагогічної майстерності; вміти усвідомлювати рівень власної діяльності, своїх здібностей, бачити причини недоліків у своїй роботі, в собі; володіти навичками самовдосконалення, вміти використовувати механізм самооцінки власних досягнень у дослідницькій діяльності.	ПРН 12

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни «**Розвиток і становлення початкової освіти в Закарпатті**» є:

Поточний контроль, який під час вивчення навчальної дисципліни проходить в індивідуальній, груповій та фронтальній формах.

Методи поточного контролю: усний, письмовий, практичний, самоконтроль.

Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «**Розвиток і становлення початкової освіти в Закарпатті**» передбачає 2 варіанти завдань з переліку теоретичних питань.

Підсумковий контроль – залік, який проводиться в усній формі.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Протягом семестру студенти вивчають два змістові модулі. Після виконання змістового модуля здійснюється поточний контроль через виконання письмової роботи, що складається з теоретичних питань, а також завдань творчого характеру. Студенти, які не відвідували лекції або в неповному

обсязі виконали програму семінарських занять, до поточного модульного контролю не допускаються.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною системою. Загальна кількість балів за семестр з навчальної дисципліни складається із середнього арифметичного балу за модуль та балів за поточний контроль.

Студент, який в результаті поточного оцінювання або підсумкового контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право не складати залік з дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. Для покращення підсумкової оцінки з дисципліни складання заліку є обов'язковим.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання отримав середнє арифметичне менше 60 балів зобов'язаний складати залік з дисципліни. У разі, коли відповіді студента під час заліку оцінені менш ніж 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку.

Поточне оцінювання здійснюється за трьома складовими:

- контроль за виконання модульних завдань;
- контроль систематичності та активності роботи студента протягом семестру;
- контроль індивідуальної та самостійної роботи.

Якщо студент відвідав менше 50 відсотків занять, то систематичність та активність його роботи оцінюється в 0 балів.

Оцінювання модульних завдань. Після виконання програми змістових модулів у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді виконання письмових завдань репродуктивного й творчого характеру, який оцінюється від 1 до 50 балів. Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право з дозволу деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

Оцінювання активності під час аудиторних занять, індивідуальної та самостійної роботи здійснюється у межах 50 балів:

- **має 20 балів** – опрацьовано увесь семінарський матеріал та отримано оцінки "добре", "відмінно";
- **має 5 балів** – конспектування лекцій, першоджерел, нормативних документів, монографій тощо;
- **має 25 балів** – виконання індивідуальних творчих завдань, практичних, самостійних робіт тощо.

Самостійна та індивідуальна робота виконуються студентами письмово.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	50	100
8	8	8	8	9	9		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	50	100
8	8	8	8	9	9		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	30	5	30
Виконання самостійної роботи	2	10	2	10
Виконання індивідуальних завдань	2	10	2	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	10	100	10	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Після виконання програми змістового модуля у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді виконання письмових завдань репродуктивного й творчого характеру, який оцінюється від 1 до 50 балів. Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право з дозволу деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

50 балів (оцінка «відмінно») – студент виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі і виявив при цьому:

- глибокі та повні знання матеріалу дисципліни;
- вільне володіння науковою термінологією;
- творчу самостійність;
- високу культуру оформлення знань та відповідний рівень умінь і навичок.

40 балів (оцінка «добре») – студент виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі, вичерпно реалізував усі питання, виявив творчу самостійність, добре орієнтується в проблемах основ та історії педагогіки, продемонстрував високу культуру оформлення знань, належний рівень умінь та навичок, але в роботі наявні окремі несуттєві помилки. Ставиться за виконання 75 % усіх завдань.

30 балів (оцінка «задовільно») – студент виявив задовільні знання матеріалу, але допустив при цьому окремі грубі фактичні помилки та неточності, а культура оформлення знань та рівень його умінь і навичок ще недостатні. Правильно виконано більше 50% запропонованих завдань

20 балів (оцінка «незадовільно») – студент не виявив достатніх фахових знань з предмета, не досяг реалізації завдання через загальну слабку орієнтацію в програмовому матеріалі, а культура його мовлення й оформлення знань незадовільні. Завдань виконано менше від 50 %.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Формою підсумкового семестрового контролю з дисципліни «Розвиток і становлення початкової освіти в Закарпатті» є **залік**, який проводиться в усній формі. Студент, який в результаті поточного оцінювання або підсумкового контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право

не складати залік з дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. Для покращення підсумкової оцінки з дисципліни складання заліку є обов'язковим.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання отримав середнє арифметичне менше 60 балів зобов'язаний складати залік з дисципліни. У разі, коли відповіді студента під час заліку оцінені менш ніж 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Розвиток і становлення початкової освіти в Закарпатті»

6.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1.

Тема 1.. Освіта краю доби феодалізму (X – кінець XVIII ст.)...

1. Історичні передумови становлення і розвитку шкільництва та педагогічної думки у краї. Писемність. Поширення рукописної та друкованої літератури.

2. Становлення і розвиток освіти в Закарпатті (X – половина XIX ст.).

Тема 2. ...Розвиток початкової школи періоду перебування Закарпаття в складі Австро-Угорщини (1848 – 1919 рр.)

1. Передумови розвитку початкової школи у Закарпатті впродовж 1848 – 1919 рр.

2. Особливості змісту навчання у початковій школі Закарпаття в умовах заборони навчання рідною мовою в 1849 – 1919 рр.

3. Організація навчально-виховного процесу в народній початковій школі краю

Тема 3. Педагогічні ідеї О.В.Духновича

1. Основні етапи життєвого, творчого шляху та напрями просвітницької діяльності О.Духновича

2. Гуманістичне спрямування педагогічної концепції О. Духновича. Особистісні якості, функції вчителя, суспільне значення педагогічної діяльності.

3. Роль і місце укладених О.Духновичем підручників в освітньо-культурному житті краю.

4. Творча спадщина О. Духновича у контексті сучасної педагогіки

Тема 4. Освітні здобутки і проекти перебудови початкової школи Закарпаття Чехословацького періоду (1919 – 1939 рр.)

1. Політичні та соціально-економічні фактори реформування освіти та шкільництва Закарпаття у 1919 – 1939 рр.

2. Специфіка навчання дітей у початковій школі в умовах полікультурного регіону

3. Удосконалення педагогічної діяльності вчителів початкових шкіл на тлі освітніх реформ (1919 – 1939 рр.)

4. Педагогічна періодика Підкарпатської Русі.

Тема 5. Педагогічна діяльність Августина Волошина

1. Становлення А.Волошина як педагога. Соціально-психологічні аспекти виховання і навчання в оцінці А.Волошина

2. Зміни в становищі народної освіти Закарпаття в 1920-30-х рр. Роль А.Волошина у зростанні мережі шкіл.

3. Культурно-освітня діяльність А.Волошина: заснування «Просвіти», Педагогічного і Учительського товариств та ін., редагування періодичних видань (газети «Наука», «Русин», «Місяцеслов»).

4. Участь А.Волошина у боротьбі за збереження рідної мови та культури. Українська література на сторінках шкільних підручників для народної школи А.Волошина.

5. Зарубіжна література на сторінках шкільних підручників А.Волошина.

6. Художня література на сторінках редакційного А.Волошиним педагогічного часопису «Пчілка»

Тема 6. Олександр Маркуш як автор підручників з літератури та редактор педагогічних часописів

1. Становлення О.Маркуша як педагога, його культурно-освітня та письменницька діяльність

2. О.Маркуш про роль шкільництва у формуванні національної свідомості учнів (20-30-і рр. XX ст.) Роль О.Маркуша у зростанні мережі шкіл, його діяльність на посаді шкільного інспектора.

3. Українська література на сторінках шкільних підручників для народної школи О.Маркуша.

4. Зарубіжна література на сторінках шкільних підручників О.Маркуша.

5. Художня література на сторінках педагогічних часописів «Віночок» і «Наш рідний край»

МОДУЛЬ 2.

Тема 7. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність українських письменників-емігрантів на Закарпатті в міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.)

1. Роль і місце українських письменників-емігрантів у культурно-освітньому житті Закарпаття.

2. Іван Панькевич і процес утвердження української мови в освіті Закарпаття міжвоєнного періоду.

3. Педагогічні погляди Володимира Бірчака на роль і місце української літератури в системі навчально-виховного процесу шкіл Закарпаття.

4. Педагогічні погляди Марійки Підгірянки (М.Ленарт-Домбовської) на розвиток і становлення початкової освіти.

Тема 8. Діяльність початкових шкіл часів угорського підпорядкування Закарпаття (1939 – 1944 рр.)

1. Особливості розвитку початкової школи на закарпатоукраїнських землях у 1939 – 1944 рр

2. Діяльність початкової школи Закарпаття в умовах відновлення угорської освітньої політики

Тема 9. Розвиток шкільництва та мовно-літературної освіти на Закарпатті в другій половині XIX – першій половині XX ст.:

1. Українська література в контексті освітньо-культурного життя Закарпаття другої половини XIX – початку XX століть.

2. Розвиток шкільництва та мовно-літературної освіти періоду перебування Закарпаття в складі Чехословаччини (1919 – 1939 рр.)

3. Шкільництво Закарпаття періоду Карпатської України. Формування національних світоглядних позицій молоді засобами художньої літератури

4. Шкільництво Закарпаття в роки другої світової війни. Визволення від фашистської неволі. Особливості вивчення літератури.

5. Україномовна педагогічна преса Закарпаття як засіб національного освідомлення та виховання (20 – 30-і роки XX ст.)

Тема 10. Початкова освіта Закарпаття в Радянський період (1944–1991 рр.) ...

1. Інтеграція Закарпаття в освітній простір СРСР
2. Організаційно-педагогічне реформування початкової школи в процесі приєднання закарпатоукраїнських земель до Радянської України
3. Теоретичні й методичні засади визначення змісту діяльності початкової школи радянського періоду

Тема 11. Особливості розвитку початкової освіти Закарпаття у контексті освітньої реформи в Україні (1991 – 2011 рр.)

1. Шляхи модернізації змісту сучасної початкової освіти
2. Основні тенденції розвитку початкової освіти Закарпаття у 1991 – 2011 рр.
3. Перспективи використання історичного досвіду початкової школи Закарпаття в умовах інтеграції України в світовий освітній простір

Тема 12. Педагогічна освіта на Закарпатті.

1. Становлення педагогічної освіти на Закарпатті.
2. Концептуальні положення О.В. Духновича про вчителя, освіту, навчання та виховання («Народная педагогія в пользу училищ і учителей сельских»).
3. А.Волошин – директор Ужгородської учительської семінарії. Розробка А. Волошиним підручників для учительських семінарій з педагогічної психології, педагогіки, дидактики, історії педагогіки та ін
4. Зростання ролі семінарії в підготовці педагогічних кадрів.
5. Формування професії вчителя в Мукачівському педагогічному училищі.
6. Підготовка вчителів початкової школи в Ужгородському національному університеті та Мукачівському державному університеті.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 120					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
1-й семестр						
Модуль 1.						
Тема 1.. Освіта краю доби феодалізму (X – кінець XVIII ст.) ...	8	2				6
Тема 2. ...Розвиток початкової школи періоду перебування Закарпаття в складі Австро-Угорщини (1848 – 1919 рр.)	8	2				6
Тема 3. Педагогічні ідеї О.В. Духновича	10	2	2			6
Тема 4. Освітні здобутки і проекти перебудови початкової школи Закарпаття Чехословацького періоду (1919 – 1939 рр.)	10	2	2			6
Тема 5. Педагогічна діяльність Августина Волошина	10	2	2			6
Тема 6. Олександр Маркуш як автор підручників з літератури та редактор педагогічних часописів	10	2	2			6
Модуль 2.						
Тема 7. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність українських письменників-емігрантів на Закарпатті в міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.)	10	2	2			6
Тема 8. Діяльність початкових шкіл часів угорського підпорядкування Закарпаття (1939 – 1944 рр.)	8	2				6

Тема 9. Розвиток шкільництва та мовно-літературної освіти на Закарпатті в другій половині XIX – першій половині XX ст.	10	2	2			6
Тема 10. Початкова освіта Закарпаття в Радянський період (1944–1991 рр.)	11	2	2			7
Тема 11. Особливості розвитку початкової освіти Закарпаття у контексті освітньої реформи в Україні (1991 – 2011 рр.)	11	2	2			7
Тема 12. Педагогічна освіта на Закарпатті.	12	4	2			6
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	120					
Разом за семестр	120	26	20			74

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 120					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
1-й семестр						
Модуль 1.						
Тема 1.. Освіта краю доби феодалізму (X – кінець XVIII ст.) ...	10	2				8
Тема 2. ...Розвиток початкової школи періоду перебування Закарпаття в складі Австро-Угорщини (1848 – 1919 рр.)	8					8
Тема 3. Педагогічні ідеї О.В.Духновича	11	2				9
Тема 4. Освітні здобутки і проекти перебудови початкової школи Закарпаття Чехословацького періоду (1919 – 1939 рр.)	9					9
Тема 5. Педагогічна діяльність Августина Волошина	11	2				9
Тема 6. Олександр Маркуш як автор підручників з літератури та редактор педагогічних часописів	11	2				9
Модуль 2.						
Тема 7. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність українських письменників-емігрантів на Закарпатті в міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.)	9					9
Тема 8. Діяльність початкових шкіл часів угорського підпорядкування Закарпаття (1939 – 1944 рр.)	9					9
Тема 9. Розвиток шкільництва та мовно-літературної освіти на Закарпатті в другій половині XIX – першій половині XX ст.	11	2				9
Тема 10. Початкова освіта Закарпаття в Радянський період (1944–1991 рр.)	9					9
Тема 11. Особливості розвитку початкової освіти Закарпаття у контексті освітньої реформи в Україні (1991 – 2011 рр.)	9					9
Тема 12. Педагогічна освіта на Закарпатті.	11		2			9
Модульна контрольна робота	2		2			

Разом за модуль						
Разом за семестр	120	10	4			106

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Освіта краю доби феодалізму (X – кінець XVIII ст.)	2	
2	Тема 2. Розвиток початкової школи періоду перебування Закарпаття в складі Австро-Угорщини (1848 – 1919 рр.)	2	
3.	Тема 3. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність О.В.Духновича	2	
4.	Тема 4. Розвиток і становлення початкової освіти Закарпаття Чехословацького періоду (1919 – 1939 рр.)	2	
5.	Тема 5. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність Августина Волошина	2	
6.	Тема 6. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність Олександра Маркуша.	2	
7.	Тема 7. Діяльність початкових шкіл часів угорського підпорядкування Закарпаття (1939 – 1944 рр.)	2	
8.	Тема 8. Розвиток мовно-літературної освіти на Закарпатті в другій половині XIX – першій половині XX ст	2	
9.	Тема 9. Початкова освіта Закарпаття в Радянський період (1944–1991 рр.) Тема 10. Початкова освіта Закарпаття у контексті освітньої реформи в Україні (1991 – 2011 рр.). Становлення та розвиток педагогічної освіти на Закарпатті	2	2
10.	Модульна контрольна робота	2	2
Разом		10	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Обґрунтуйте, які дані свідчать про рівень освіченості й письменності на Закарпатті доби феодалізму (X – кінець XVIII ст.)	4	6
2	Обґрунтуйте, які дані свідчать про зниження рівня освіченості й письменності на Закарпатті на початку XIX ст.	4	6
3	Порівняйте стан шкільництва XIX ст. на Правобережжі, Лівобережжі та Західній Україні. Розкрийте основні особливості розвитку освіти та шкільництва на Закарпатті.	4	6
4	Обґрунтуйте, які дані свідчать про підвищення рівня освіченості й письменності на Підкарпатській Русі у 20-30-х рр. XX ст. Чому період міжвоєнного двадцятиріччя вважається вирішальним у формуванні та піднесенні національної свідомості закарпатських русинів-українців?	4	6
5	Ознайомтеся із основними положеннями педагогічної концепції О.Духновича. Яке значення мав перший підручник з педагогіки «Народна педагогія» О.В. Духновича в становленні педагогічної науки і підготовки вчителів для народних шкіл?	4	6
6	Проаналізуйте змістове наповнення букваря О.Духновича «Книжиця читалная для начинающих».	4	6
7	Творча спадщина О. Духновича у контексті сучасної педагогіки. Доведіть, що О.В. Духнович був засновником української педагогічної думки на засадах народності.	4	6

8	Ознайомтеся із основними положеннями педагогічної концепції А.Волошина, розкрийте його погляди про роль шкільництва у формуванні національної свідомості учнів (20-30-і рр. ХХ ст.)	4	6
9	Зробіть аналіз укладених А.Волошиним підручників для народної школи та визначте морально-етичні критерії добору творів художньої літератури.	4	6
10	На основі аналізу праці А.Волошина «Методика народно-шкільного навчання» (Ужгород, 1935.) ознайомтеся із методичними вказівками педагога щодо вивчення у школі основних навчальних предметів та обґрунтуйте їх актуальність для навчальної практики сьогодення.	4	6
11	Визначте значення педагогічної спадщини А.Волошина для подальшого розвитку педагогічної теорії і практики, зокрема і – сьогодення. Доведіть, що в педагогічній спадщині А.Волошина висвітлено ідею національного виховання, яка співзвучна із реаліями розвитку освіти і школи в сучасній Україні.	4	6
12	Ознайомтеся із основними положеннями педагогічної концепції О.Маркуша, розкрийте його погляди про роль шкільництва у формуванні національної свідомості учнів (20-30-і рр. ХХ ст.)	5	6
13	Проаналізуйте змістове наповнення укладених О.Маркушем підручників для народної школи та обґрунтуйте їх виховний потенціал.	5	6
14	Зробіть аналіз редактованих О. Маркушем часописів «Віночок» і «Наш рідний край» та визначте морально-етичні критерії добору творів художньої літератури.	5	7
15	На основі аналізу підручників та часописів О.Маркуша з'ясуйте, які прийоми активізації читацьких інтересів використовував укладач (дід Марко).	5	7
16	Із підручників та часописів А.Волошина та О.Маркуша підберіть матеріали (оповідання, казки, пісні, красномовчі, етнографічні статті, твори красного письменства, ігри, ребуси тощо), які можна використати в педагогічному процесі сучасної початкової школи.	5	7
17	Обґрунтуйте, які дані свідчать про зниження рівня освіченості й письменності на Закарпатті у 1939-1944 рр.	5	7
	Разом	74	106

6.5. Індивідуальні завдання

Виконання завдань самостійної та індивідуальної роботи передбачає дослідження питань розвитку шкільництва та педагогічної думки Закарпаття на основі вивчення архівних документів, педагогічної періодики, мемуаристики, навчально-методичних матеріалів та оригінальних праць педагогів минулого.

1. Проведіть дослідження історії освіти та шкільництва рідного села чи міста.
2. Проаналізуйте працю О.В.Духновича «Народна педагогія», дайте відповідь на запитання.
 - 2.1. Загальна характеристика й структура підручника.
 - 2.2. Яке значення підручника в систематизації питань теорії навчання й виховання?
 - 2.3. Які вимоги ставить педагог до особистості вчителя?
 - 2.4. Якими знаннями повинен володіти вчитель?
 - 2.5. Яким повинно бути викладання вчителем нового матеріалу?
 - 2.6. Які якості потрібно виховувати в учнів, привчаючи їх до шкільного порядку?
3. На основі вивчення архівних документів, педагогічної періодики, мемуаристики, аналізу художніх творів, навчально-методичних матеріалів та оригінальних праць педагогів минулого проведіть дослідження:
 - 3.1 «Роль і місце українських письменників-емігрантів у педагогічному процесі на Закарпатті».

- 3.2 «Іван Панькевич і процес утвердження української мови в освіті Закарпаття міжвоєнного періоду».
 - 3.3 «Педагогічні погляди Марійки Підгірянки на розвиток і становлення початкової освіти краю».
 - 3.4 «Україномовна педагогічна преса Закарпаття як засіб національного освідомлення та виховання (20-30-і роки ХХ ст.)».
 - 3.5 «Просвітницька діяльність крайових педагогічних товариств Закарпаття в другій половині ХІХ ст. до 1919 року».
 - 3.6 «Просвітницька діяльність крайових педагогічних товариств Закарпаття у 20-30-х рр. ХХ ст.»
 - 3.7 «Вивчення літературного краєзнавства у школах Закарпаття».
 - 3.8 «Європейські освітні цінності в спадщині закарпатських педагогів ХІХ – поч. ХХ ст.»
 - 3.9 «Просвітницька діяльність А.Бачинського».
 - 3.10 «Просвітницька діяльність І.Орлая, Ю.Гуци-Венеліна, М.Балудянського, П.Лодія».
 - 3.11 «Просвітницька діяльність І.Раковського, О.Павловича, А.Крालицького, А.Митрака, І.Сільвая, Є.Фенцика, А.Репая».
 - 3.12 «Просвітницька діяльність М.Лучкая».
 - 3.13 «Педагогічна діяльність Ф.Потушняка».
 - 3.14 Педагогічна діяльність Ю. Боршоша-Кум'ятського».
 - 3.15 «Педагогічна діяльність Й. Жупана».
 - 3.16 «Педагогічна діяльність І. Рознійчука (Марка Бараболі)».
 - 3.17 «Педагогічна діяльність Ю.Мейгеша».
 - 3.18 «Педагогічна діяльність Ю.Керекеша».
 - 3.19 «Педагогічна діяльність С.Жупанина».
 - 3.20 «Педагогічна діяльність Марії Кабалуок (Марусі Тисянської)».
 - 3.21 «Рецепція творчості класиків української літератури на Закарпатті у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття».
 - 3.22 «Рецепція творчості класиків зарубіжної літератури на Закарпатті у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття».
4. На основі аналізу підручників, виданих регентським комісаріатом в Ужгороді, проведіть дослідження змісту навчання у роки окупації Закарпаття угорськими фашистами.
 5. Зробіть аналіз укладених А.Волошиним підручників для учительських семінарій – «Педагогіка і дидактика», «Педагогічна психологія», «Педагогічна методологія», «Коротка історія педагогіки для учительських семінарій», «О соціальному вихованню». Обґрунтуйте актуальність навчально-методичного доробку Августина Волошина для педагогічної теорії та практики сьогодення.
 6. Підберіть інформаційні джерела і складіть бібліографічний опис праць, у яких висвітлюються питання змісту освіти та особливостей навчально-виховного процесу у початкових школах Закарпаття радянського періоду.
 7. На основі вивчення архівних документів, педагогічної періодики, мемуаристики, навчально-методичних матеріалів, педагогічних праць зробіть порівняльний аналіз змісту освіти початкової школи Закарпаття у контексті соціально-політичних обставин ХІХ -ХХІ століть.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Волошин Августин. Педагогічні твори Ужгород: Закарпаття, 2007. 574с.
2. Гомоннай В.В. Антологія педагогічної думки Закарпаття (ХІХ – ХХ ст.). Ужгород, 1992. 290 с.
3. Гомоннай В.В. Народна освіта Радянського Закарпаття. Київ-Ужгород: Радянська школа, 1988. - 168 с.

4. Гомоннай В.В., Росул В.В., Талапканич М.І. Школа та освіта Закарпаття. Ужгород, 1997. 248 с.
5. Гомоннай В.В., Росул В.В., Ходанич П. Педагогічна освіта на Закарпатті. Ужгород, 2003., 112 с.
6. Духнович О. Твори: У 4 т. Т.1. Братіслава. – Пряшев, 1968. 537 с.
7. Духнович О. Твори: У 4 т. Т.2. Братіслава –Пряшев, 1967. –С. 95-273.
8. Духнович О. Твори: У 4 т. Т.3. Братіслава-Пряшев, 1989. 599 с.
9. Духнович О. Вибрані твори / Упорядник Д. Федака. Ужгород : ВАТ Вид-во. «Закарпаття», 2003. 568 с.
10. Дечинська І. А. Розвиток змісту шкільної гуманітарної освіти на Закарпатті в період 1919–1939 рр. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Держаний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»; Ужгород, 2019. Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне, 2019.
11. Ігнат А.М. Загальноосвітня школа на Закарпатті в ХІХ – початку ХХ ст. Ужгород, 1971. 69 с.
12. Ігнат А.М. Стан освіти на Закарпатті в 20-30-х рр.. ХХ ст. // Великий жовтень і розквіт возз'єднаного Закарпаття. Матеріали наукової сесії, присвяченої 50-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції. Ужгород: Карпати, 1970. С. 212-221.
13. Кляп М.І. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність Августина Волошина в міжвоєнний період (1919-1939). Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2001, 149 с.
14. Кляп М.І. Використання педагогічної спадщини Августина Волошина в сучасній українській школі // Педагогіка і психологія професійної освіти. 2014. №4. С228-240. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pippo_2014_4_27.
15. Маляр Л.В. Августин Волошин та Олександр Маркуш як автори підручників з літератури, редактори педагогічних часописів: матеріали для студентів гуманітарного напрямку підготовки з курсу «Історія педагогіки» Ужгород, 2008. 40с.
16. Маляр Л.В., Староста В.І. Гуманістичні засади педагогічної концепції Августина Волошина / Л. В. Маляр, В. І. Староста // Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». Науковий журнал : (голов. ред. – д. пед. н., проф. А. І. Кузьмінський).– Черкаси: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. 2014. Випуск 8 (301). С. 30-36. ISSN 2076-586X.
17. Маляр Л.В. Морально-етичні критерії добору творів художньої літератури у підручниках для народної школи Олександра Маркуша / Л.Маляр // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія Педагогіка. Соціальна робота. 2018. Випуск 2 (43). С.163-167.
18. Маляр Л.В. Українська література як важливий освітній компонент у гімназіях Закарпаття в 20-30-х рр. ХХ ст. Українська література в загальноєвропейському контексті: міжнародна наукова конференція // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: збірник наукових праць. Випуск 23. Ужгород, 2018. С.198-202.
19. Маляр Л.В., Кухта М.І. Формування педагогічної компетентності студентів – майбутніх учителів початкової школи у процесі фахової підготовки // The scientific heritage No 45 (2020) С.30-34.
20. Маляр Л.В., Кухта М.І. Розвиток шкільництва та мовно-літературної освіти на Закарпатті в другій половині ХІХ – першій половині ХХ ст.: Навчально-методичні матеріали для студентів та аспірантів закладів вищої освіти педагогічних спеціальностей. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 55 с.
21. Маляр Л.В. Розвиток і становлення початкової освіти в Закарпатті: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 23 с.
22. Нариси історії Закарпаття: У 2 т. – Т.1. (з найдавніших часів до 1918 року). Ужгород, 1993. 432с.
23. Нариси історії Закарпаття: У 2 т. – Т.2. (1918-1945). Ужгород: Закарпаття, 1995. 663 с.
24. Освіта Закарпаття в загальноєвропейському контексті / За ред. І.В.Козубовської, М.І.Кухти.. Ужгород, 2017.218с.
25. Розлуцька Г.М. Зміст шкільних підручників як фактор полікультурного виховання молодших школярів у Закарпатті (1919 – 1939 рр.): Монографія / Галина Миколаївна Розлуцька. Дрогобич: Коло, 2005. 282 с.
26. Сенько І.М. Келечин – рідне село Августина Волошина: історико-етнографічний нарис. Ужгород: Закарпаття, 2007, 370с.

27. Сенько І.М. Від часів Лаборця до сьогодні: літературно-краєзнавчі студії про будителів, просвітян, будівничих Закарпаття. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2012, 302 с.
28. Сенько І.М. Край Карпатський очима етнологів: народознавчі розвідки. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2018, 174 с.
29. Туряниця В.В. Духнович духу додає: навчальний посібник. Ужгород, 2006. 100с.
30. Тимчик М. П. Педагогіка Олександра Духновича в контексті суспільних і соціокультурних змін на Закарпатті у ХІХ столітті Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Миколаїв, 2020.
31. Фізеші О. Й. Початкові школи Закарпаття в системних освітніх трансформаціях другої половини ХІХ – початку ХХІ століття Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук. Київ, 2016.
32. Фізеші О.Й. Виховна спрямованість змісту букварів в українських школах Закарпаття (друга половина ХІХ – кінець ХХ століття): монографія / О. Й. Фізеші. Херсон: Айлант, 2008. 208 с
33. Фізеші О.Й. Початкова школа на Закарпатті (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.): монографія. Ужгород: МДУ, 2015. 528 с.
34. Ходанич П. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність українських письменників-емігрантів на Закарпатті в міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.) Ужгород МПП «Гражда», 1999. 100с.

Допоміжна література

1. Бобела С.І. Соціальне виховання учнівської молоді у педагогічній спадщині Августина Волошина. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Міністерство освіти і науки України, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Дрогобич, 2018.
2. Бенца О.І. Громадянське виховання учнівської молоді в спадщині діячів освіти Закарпаття (1919-1939 рр.). Дрогобич: Коло, 2004. 232 с.
3. Баяновська М.Р., Сагарда В.В. До питання підготовки вчителя національної школи / М.Р. Баяновська, В.В. Сагарда // Учитель національної школи. – Ч.1. Тернопіль, 1991. С. 188-189.
4. Ваколя З. М. Питання морального виховання дітей та молоді на сторінках педагогічної періодики Закарпаття (1919–1939 рр.) Спеціальність 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
5. Кухта М.І., Маляр Л.В. Публіцистика Августина Волошина (20 – 30-і рр. ХХ ст.) Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи» (26 квітня 2019 р., м.Ужгород) . С.122 – 124.
6. Маляр Л.В. Розвиток шкільництва та мовно-літературної освіти на Закарпатті у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. / Любов Маляр // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія Педагогіка. Соціальна робота - 2016. Випуск 2 (39). С.129 - 132.
7. Маляр Л.В. Виховний потенціал підручників для народної школи Августина Волошина / Любов Маляр // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія Педагогіка. Соціальна робота - 2017. Випуск 1 (41). С. 157-161.
8. Маляр Л.В. Августин Волошин та Олександр Маркуш як автори підручників з літератури, редактори педагогічних часописів: Навчально-методичні матеріали для студентів гуманітарного напрямку підготовки з курсу «Історія педагогіки» Ужгород, 2008. 40с.
9. Маляр Л.В., Кухта М.І. А.Волошин і О.Маркуш про роль шкільництва у формуванні національної свідомості учнів (20-30-і рр. ХХ ст.) / Л.В. Маляр, М.І.Кухта // Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики: Матеріали II Всеукраїнської наукової конференції - Дніпро, 2017. С.100-102.
10. Маляр Л.В. Формування національної свідомості гімназійної молоді Закарпаття в 20-30-х рр. ХХ ст. засобами української літератури / Любов Маляр // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія Педагогіка. Соціальна робота - 2017. Випуск 1 (40). С. 153-156.
11. Маляр Л.В. Вивчення української літератури в учительських семінаріях Закарпаття у 20-30-х рр. ХХ ст. як засіб формування національної свідомості молоді. Освіта і наука у мінливому світі:

проблеми та перспективи розвитку: Матеріали Міжнародної наукової конференції. Дніпро, 2019. С.247-249.

12. Маляр Л.В. Українська література як освітній компонент навчально-виховного процесу Берегівської гімназії та засіб формування національної свідомості закарпатської молоді у 20-30 роки ХХ ст. // Освіта та наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку Матеріали ІІ Міжнародної наукової конференції 27-28 березня 2020р., м. Дніпро. Частина І. Наук.ред. О.Ю.Висоцький. Дніпро: СПД: «Охотнік», 2020. 354 с. С. 251 -253.
13. Маляр Л.В., Кухта М.І. Українська література як засіб формування національних світоглядних позицій учнівської молоді Ужгородської гімназії у 20-30- рр. ХХ ст. / Л.В. Маляр, М.І.Кухта // Освіта та наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку Матеріали ІІІ Міжнародної наукової конференції 26-27 березня 2021р., м. Дніпро. Частина І. Наук.ред. О.Ю.Висоцький. – Дніпро: СПД: «Охотнік», 2021. 354 с. С. 76 -78.
14. Маркуш О.І. Наш рідний край: народознавчі матеріали про Закарпаття. Ужгород, 2001.176 с.
15. Сенько І.М. Земля з іменем: Краєзнавчі студії. Ужгород: Патент, 1998.160 с.
16. Тимчик М. О. Духнович в контексті сучасної педагогіки. Науковий журнал. Інноваційна педагогіка. Одеса: ПУ Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2018. Вип. 3. С. 34– 41.
17. Тимчик М. Аналіз основних проблем дидактики в педагогіці Олександра Духновича. Наук. журнал : ScienceRise: Pedagogical Education. Харків : Технолог. Центр, 2019. № 4 (31). С. 15–22.
18. Тимчик М. Виховний компонент педагогіки Олександра Духновича. Науковий журнал. Інноваційна педагогіка. Одеса : ПУ Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2019. Вип. 15. Том І. С. 49–56.
19. Тимчик М. Постать Олександра Духновича в оцінці Августина Волошина. Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку: матеріали ХХХV Всеукраїнської науковопрактичної інтернет-конференції, 21 вересня 2017 р.: зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 35. С. 115–117.
20. Тимчик М. П., Староста В. І. Проблематика морально-релігійного і патріотичного виховання у творчій спадщині Олександра Духновича : методичні матеріали. Ужгород : «Ліра», 2019. 60 с.
21. Фізеші О.Й. Виховний зміст україномовних букварів у поліетнічному середовищі Закарпаття (друга половина ХІХ – початок ХХ століття) / О. Й. Фізеші // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота, 2008. – Вип. 12 – 13. – С. 67 – 68. 395.
22. Фізеші О.Й. Виховні традиції в змісті українських букварів початку ХХ століття / О. Й. Фізеші // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота, 2011. – Вип. 20. С. 160 – 163
23. Фізеші О.Й. До питання педагогічної кваліфікації вчителів початкових шкіл в умовах переходу на рідномовне навчання (Чехословацький період, 1919–1939) / О.Й. Фізеші // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота, 2015. Вип. 34. С. 197 – 200.
24. Фізеші О.Й. До питання про навчання рідною мовою в початкових школах Закарпаття у 1939-1944 рр. / О.Й. Фізеші // Історико-педагогічний альманах: Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини [ред. кол.: Сухомлинська О.В. (гол. ред.) та ін.]. Умань, 2015. Випуск 2. С. 28 – 32.
25. Фізеші О.Й. До проблеми формування професійної ідентичності майбутнього вчителя в умовах ринкової системи в освіті / О. Й. Фізеші, М. М. Марусинець // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання фахівців на міжнародному ринку вищої освіти: науковий вісник Закарпатського державного університету. Спеціальний випуск / Упорядкування К. Мовчан. Ужгород: Ліра, 2007. С. 62 – 68.
26. Фізеші О.Й. Закарпатоукраїнські педагоги другої пол. ХІХ – поч. ХХ ст. про роль початкової школи у забезпеченні духовного і фізичного розвитку особистості / О. Й. Фізеші // Матеріали V Міжнародних та ХІХ Всеукраїнських педагогічних читань «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: здоров'я через освіту» 11 – 12 жовтня 2012 р., м. Донецьк. – Донецьк, 2012. Т.3. 164 с. С. 69 – 73.
27. Фізеші О.Й. Інноваційні ідеї О.В.Духновича щодо розвитку початкової освіти у період перебування закарпатоукраїнських земель під владою Австро-Угорщини / О. Й. Фізеші // Педагогічний альманах. Збірник наукових праць. Херсон, 2011. № 12, ч. 3. С. 125 –129.
28. Фізеші О.Й. Методичні аспекти реалізації змісту початкової освіти у педагогічній творчості А.Волошина / О. Й. Фізеші // Закарпатські Волошинські читання: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Ужгород, 25 – 30 березня 2013 р.) / Наук. ред. І.В. Козубовська, В.В. Левкулич,

- В.І.Староста, І.О. Стряпко. Ужгород: Видавництво ФОП Бреза А.Е., 2013. 112 с. С. 52 – 54.
29. Фізеші О.Й. О.Духнович про вчителя початкової школи / О. Й. Фізеші // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Сер. 16: «Творча особистість учителя: проблеми теорії та практики». 2012. Вип. 18 (28). С. 52 – 56.
 30. Фізеші О.Й. Основні тенденції розвитку початкової школи на Закарпатті у перше десятиліття його приєднання до Радянської України / О. Й. Фізеші, Л. Й. Андрейчук // Вісник Прикарпатського національного університету імені В.Стефаника. Серія: Педагогіка. 2012. Вип. XLIII – XLIV. С. 14 – 18.
 31. Фізеші О.Й. Особливості змісту початкової освіти в закарпатоукраїнських школах Чехословацького періоду (1919 – 1938 рр.) / О. Й. Фізеші // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота, 2011. Вип. 23. С. 193 –195.
 32. Фізеші О.Й. Особливості підготовки вчителя початкової школи в Закарпатті (друга половина XIX – початок XX століття) / О. Й. Фізеші // Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини [ред. кол.: Пащенко Д. І. (гол. ред.) та ін.]. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2015. Випуск 11. – 236 с. С. 156 – 164.
 33. Шикітка Г.М. Освітньо-просвітницька діяльність крайових педагогічних товариств Закарпаття (1919–1944 рр.). Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Інститут педагогіки НАПН України. – Київ, 2017.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. www.library.edu-ua.net/ Державна наук.-пед. бібліотека ім. В.О. Сухомлинського.
2. www.nbuv.gov.ua Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.
3. www.ukped.com педагогічна література.
4. <http://enc-dic.com/pedagogics> педагогічна енциклопедія.
5. <http://pedagogika.at.ua/>
6. <http://konserg.ucoz.ua/index/0-54> цитати, висловлювання про вчителів, роль освіти тощо.
7. Про вищу освіту : Закон України 1556-VII від 01.07.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
8. Про освіту : Закон України 2145-VIII від 25.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
9. Україна. Президент. Національна доктрина розвитку освіти: указ президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.
10. Україна. Президент. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: указ президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. URL: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)